

Sammlaren

Tidskrift för

svensk litteraturvetenskaplig forskning

Årgång 113 1992

Svenska Litteratursällskapet

Detta verk har digitaliserats. Bilderna av den tryckta texten har tolkats maskinellt (OCR-tolkats) för att skapa en sökbar text som ligger osynlig bakom bilden. Den maskinellt tolkade texten kan innehålla fel.

REDAKTIONSKOMMITTÉ

Göteborg: Lars Lönnroth, Stina Hansson

Lund: Ulla-Britta Lagerroth, Margareta Wirmark

Stockholm: Inge Jonsson, Kjell Espmark, Ulf Boëthius

Umeå: Sverker R. Ek

Uppsala: Thure Stenström, Bengt Landgren

Redaktör: Docent Ulf Wittrock, Litteraturvetenskapliga institutionen,
Slottet ing. AO, 752 37 Uppsala

Distribution: Svenska Litteratursällskapet,
Litteraturvetenskapliga institutionen, Slottet ing. AO, 752 37 Uppsala

Utgiven med understöd av

Humanistisk-Samhällsvetenskapliga Forskningsrådet

Bidrag till *Samlaren* bör vara maskinskrivna med dubbla radavstånd och eventuella noter skall vara samlade i slutet av uppsatsen. Titlar och citat bör vara väl kontrollerade. Observera att korrekturändringar inte kan göras mot manuskript.

ISBN 91-87666-05-07

ISSN 0348-6133

Printed in Sweden by

Fälths Tryckeri, Värnamo, 1993

för andra, och en författares litterära kvarlåtenskap är förhoppningsvis sakrosankt. För Plath-forskaren möter emellertid här den ena besvikelsen och svårigheten efter den andra. Rose gör en lång, resonerande förteckning över de ingrepp som Ted Hughes har företagit. De sträcker sig från omorganiserandet av innehållet i *Ariel*, en samling som var färdigplanerad vid Plaths död, till utformningen av *Collected Poems*, som ingalunda är strukturerad utifrån Plaths produktion utan med utgångspunkt i Hughes' roll i hennes liv. De innefattar behandlingen av hennes *Journals*, där Hughes helt enkelt har strukit »the intimacies» och »the nasty bits»; sista delen av Plaths dagböcker har Hughes på ett tidigt stadium förstört, och den närmast föregående har småningom »försvunnit».

Ted Hughes och Sylvia Plath hann få två barn, och omtanken om dem har delvis fått motivera Hughes' handlande. Men en författares texter, inklusive de opublicerade, har uppenbarligen ett värde som över-skuggar de privata hänsynstagandena. När Aurelia Plath utgav *Letters Home* var det framför allt för att skapa en motvikt till den bild av förhållandet med dottern som kunde läsas ut ur *The Bell Jar* – men det är ju på det icke-personliga planet, som litterär text, som romanen först och främst fungerar. Dessutom visar Rose hur moderns strykningar tvärtom preciserar den bild som hon syftar till att modifiera. Roses analyser lyfter konsekvent fram en kultur som skyggar för det utmanande och komplexa i Plaths texter, och som följaktligen vid det här laget till allt annat har gjort oersättliga litteraturvetenskapliga förluster.

Roses Plath-studie, som också är väldokumenterad och ytterligt välskriven, kommer rimligtvis att bli av central betydelse såväl för vidare undersökningar av detta författarskap som för psykoanalytiskt och kulturanalytiskt orienterad litteraturforskning över huvud. Men något förvånar det mig att Rose med sin kompromisslösa klarsynthet och sin benägenhet att utveckla övergripande synvinklar inte visar större beredvillighet att erkänna betydelsen av de senaste decenniernas feministiska litteraturforskning för sin studie. När Rose i Plaths texter lyfter fram mångfalden av röster, det gränsoverskridande och de ständiga ambivalenserna befinner vi oss i det omedelbara grannskapet av framför allt fransk feministisk textteori, och Rose borde ha markerat detta beroende explicit. Som denna studie faktiskt illustrerar medger de feministiska teoribyggena långt större svängrum än Rose själv påstår.

Helena Forsås-Scott

Pär Lagerkvist 100 år. Föreläsningar och anföranden i Växjö våren 1991. Pär Lagerkvist-Samfundets skriftserie nr 1. Växjö 1992.

Pär Lagerkvist i dag var temat för en paneldebatt vid Högskolan i Växjö maj 1991. 100-årsminnet av Lagerkvists födelse uppmärksammades förutom vid symposiet i fråga genom en föreläsningsserie. Ulla-

Britta Lagerroth argumenterar för att Lagerkvists dramatik kan få betydelse också för oss i vår tid och diskuterar hans teatermässiga modernism. Uru-Liisa Karahka ställer Pär Lagerkvists 10-talpoesi i ett internationellt perspektiv men medger att det i värsta fall krävs konstgjord andning för att ge hans avantgardistiska texter nytt liv igen. »Lagerkvists teoretiska texter kan ge de litterära denna konstgjorda andning.»

Richard Schönström yttrar sig nog så försmädligt om kontradiktioner i den unge Lagerkvists estetiska teori och tar upp Komposition, ett prosapoem i samlingen Motiv till granskning. Slutraderna vill förmedla en uppenbarelse av livets förborgade mening, konstaterar Schönström, men reducerar i själva verket evigheten till en steril konstruktion, som bara existerar i textens hermetiska vakuum. Lagerkvists motiv och symboler blev med tiden alltmer självbespeglade, anmärker han också syrligt, »och i den stora romanen Sibyllan från 1956 är det sitt underbara men tragiska öde som diktare han gestaltar. Betänker man hur resan till sist skulle ända i nationell apoteos kan man med fog fråga sig om inte evighetens ingenjör under hela sitt långa och produktiva författarskap framför allt arbetade på sitt eget tidlösa monument.»

Bengt Larsson visar på den rad dramatiska utkast som föregick Människor, debutboken. Ingemar Algulin anträffar kortprosa, smärre berättelseenheter, i sena verk som Dvärgen och Mariamne. Sven Linnér betonar den omformande skapelseprocessens betydelse vad det gäller Lagerkvists förhållande till det småländska stoffet. Med berättigad erkänsla noterar han på tal om Willy Jönssons Gud, matos och kärlek. Om Pär Lagerkvists födelsemiljö och barndomsvärld (Utgåva av Öja Hembygds- och Kulturminnesförning 1978) hur gränsen är flytande mellan professionella forskare och engagerade amatörer.

Ulf Wittrock

Gunnar Syrén: *Gycklaren och vanmakten. Studier i Lars Forssells »kabarédramatik»*. Almqvist & Wiksell International. Stockholm 1991.

Med *Gycklaren och vanmakten* har Gunnar Syrén avslutat sin trilogi om Lars Forssells dramatik. Inledning gjordes med doktorsavhandlingen *Osäkerhetens teater* 1979, följd av *Makten och ensamheten* (om historiedramatiken) 1985. Därmed har också Syrén steg för steg avlägsnat sig från avhandlingsgenren och dess ofta tillkämpade »vetenskaplighet». Läst som en lång essä är den föreliggande studien absolut njutbar. Akademiledamoten Forssell har all anledning att tacka för uppmärksamheten.

Syrén ironiserar i förbifarten över dem som vill slå fast vad ett drama »egentligen handlar om», men han erkänner att han »sitter i glashus» (s. 105). Det är nämligen dramernas *teman*, som Syrén vill blottlägga – och inget ont i det! Vägen dit kan vara nog så intressant. Eftersom det här är fråga om Forssells »kabarédramer» *Flickan i Montréal* (urpremiär 1967)